

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Prof. FİNDİKOĞLU Z. FAHRİ

İŞÇİ DÂVASI

VE

TIYATRO, AKTİF METOT USULLERİNİN
İŞÇİ TERBİYESİNDE KULLANILMASI

FAKÜLTELER MATBAASI

İSTANBUL

Ücretsiz PDF Kitap İndirme: <https://rantey.org>

1962

TÜRKİYE HARSİ VE İÇTİMAİ ARAŞTIRMALAR DERNEĞİNİN A SERİSİ NEŞRİYATI

1 — Z. Gökalp Hakkında İki Tez Münakaşası; 2 — Etos ve Kozmos; 3 — Ahlâk Tarihi, (İkinci kitap); 4 — İctimaiyat Dersleri Programı; 5 — Ahlâk Tarihi, (Üçüncü kitap); 6 — A. Comte'un Felsefesi (tercüme), birinci kitap; 7 — A. Comte'un Felsefesi (tercüme), ikinci kitap; 8 — İbni Haldun ve Felsefesi; 9 — Miras Hukuku ve Vasiyet Üzerine Düşünceler; 10 — İhtikâr; 11 — Fransız İhtilâli ve Tanzimat; 12 — Namık Kemal, Ziya Gökalp, M. İzzet (Koleksiyon); 13 — A. Comte'un Felsefesi (tercüme), dördüncü kitap; 16 — Türkiyede Kooperatifçilik Fihristi; 17 — Ziya Gökalp Bibliyografyası; 18 — Sosyalizm ve İctimai Siyaset; 19 — Erzurum'da İktisadi ve İctimai Müshadeler; 20 — Türk Aile Sosyolojisi; 21 — Coğrafya ve Sosyoloji; 22 — İctimaiyat Dersleri Anketleri; 23 — Defterdar Fabrikası; 24 — İctimai Sınıflar; 25 — İstanbul Tramvay İşçilerinin Durumu; 26 — İstanbulun Kültür Merkezi Olarak Teşekkülü; 27 — İctimaiyat Enstitüsü Hakkında Rapor; 28 — Sosyoloji Sohbetleri; 29 — Köy Tetkikleri Klavuzu; 30 — Sosyalizm (Birinci Cilt K. Marx'a kadar). 31 — İstiklâl Marşı Bilgisi; 32 — François Bacon.

B SERİSİ NEŞRİYATI (Yabancı Dillerde)

1 — ZİYA GÖKALP, Etude Biographique; 2 — ZİYA GÖKALP, SA VIE ET SA SOCIOLOGIE; 3 — ESSAI SUR LA TRANSFORMATION DU CODE FAMILIAL EN TURQUIE; 4 — SOZIALE KLASSEN IN EUROPA UND IN ORIENT; 5 — ESSAI SUR LE FONDEMENT PHILOSOPHIQUE D'UNE SOCIOLOGIE DE L'ACTION; 6 — THE TURKISH STRATIFICATION AND THE SOCIAL CHANGES.

Pullu bir zarfla müracaat:
P. K. 16 Beyazıt — İstanbul.

Ö N S Ö Z

Son senelerde Türk - Amerikan kültür münasebetlerinin artması, memleketimizin yeni bir meselesine (İşçi terbiye ve öğretimi problemi-ne), yeni bir metodolojik zihniyetin cihazlarının (Tiyatro, Münazara, Hitabet yollarının) tatbikine yol açmış bulunuyor. Aktif metod adı altında Maarif Müesseselerimize de girdiği görülen bu zihniyet, İş ve İşçi Bul-ma Kurumu ile İ.C.A. nın işbirliği ile yürütülen A, B, C tipi işçi semi-nerlerinde geniş ölçüde tatbik edilmektedir.

Bu tatbikat esnasında birkaç seneden beri "Hitabet", son yıllarda buna ilâve olarak "Piyes vasıtası ile öğretim" ve "Paneller Tertibi", Sa-nayi müesseselerinde insanlararası münasebet... yollarında yürüyen yer-li ve ecnebi öğretici zümresi arasına katıldım. Bu cihazlara her ne kadar Türk Terbiye dünyası yabancı değilse de, temas ettiğimiz Amerikan ter-biyecileri ve içtımâi siyasetçileri, Türkiye kültür hayatı tarihinde Fransız ve Alman pencerelerinden sonra üçüncü ve bazı tarafalrı ile yeni bir pen-cere hissini vermektedir¹.

Ben şahsen dâvet edildiğim bu pedogojik faaliyetlere katılmış ol-maktan memnunum. Tatbikat esnasında yalnız *esprî* bakımından yaban-cıdan mülhem olmağı, fakat malzemeyi yerli olarak kullanmağı kendim için prensip saydım. Aşağıdaki grev piyesi ile iki hitabet çerçevesi, bu çerçeve içinden çıkarılacak karşılıklı konuşma veya konuşma yolu ile dü-şündürtme nümunesi bu davranışın neticesidir. 1960-61 yılını birbirine bağlayan aylar esnasında Türk İşçilerile ve Türk İşçilerile Türk İşçisi-nin işlerini çeviren idarecilerle vaki temaslarının unutulmaz hatıralarını, bu piyes ve hitabet nümunelerini neşretmek suretile Türk İctımâi Siya-seti tarihine hediye ediyorum.

1) Gerçekten bu usuller, başka isimler altında bizde malûmdur. Bazı Amerikanperestlerin yenilik saymaları terbiye tarihimiz etrafındaki cehaletten ileri geliyor. Yalnız Amerikan tesiri, biraz teknik eleman ve pek cüz'î de dolar getirdiği için göze ehemmiyetli görünüyor! Eleman ve Dolar kaynakları orta-dan çekilince bu Amerikanvari pedagojik faaliyet çeşitleri yaşayabilir mi? Yaşatabilir miyiz? Bütün mesele burada toplanmaktadır.

Bu usullerden “Piyes, yahut tiyatro usulü ile öğretim ve terbiye” hakkında az da olsa birşey söylemeğe lüzum görmüyoruz. Hitabet hakkındaki izahlar “İş ve İşçi Bulma Kurumu” tarafından teksir suretile neşredilmiştir. Bazılarınca “Beşerî Münasebetler” denen İnsanlararası Münasebetler hakkındaki tedrisatımız “İktisat Fakültesi Mecmuası” nda neşredilmiştir. Burada yalnız “Paneller” hakkında birkaç söz söylemeği faydalı buluyorum.

İşçinin öğretimi ve terbiyesi ile ilgili metodlardan biri veya diğerlerini tamamlayan safhalardan biri de “Panel Toplantısı” denen masa etrafı toplantısıdır. Televizyonlarda tatbik edilen ve öğretim cihazını takviye eden ve bir nevi “Yuvarlak masa” veya “Mustatıl masa” toplantısı olan bu toplantı uzun veya kısa devreli işçi seminerlerini kapayan son günlerde yapılır. Bu toplantıda:

1 — Seminere katılanlar dinleyici durumundadırlar. Aktif durumdan uzak kalırlar, hocalar zümresi tarafından yapılan konuşmaları dinlerler. Eğer seminer mensuplarının her hangi biri istediği, soracağı olursa birer not halinde heyete ulaştırır. Eldeki meseleler vaktin müsaadesi nisbetinde konuşma konusu yapılır. (Bu meselelerin hepsinin mutlaka cevap mevzuu olması da icap etmez. İçlerinden tipik olanlar seçilir ve heyet âzası arasında paylaşılarak cevaplandırılır).

Heyet toplantısının iki mühim sebebe dayandığını unutmamalı:

- 1 — Ele alınan mevzuları bir neticeye bağlamak;
- 2 — “A” semineri hocalarına, buna benzer toplantıların nasıl tertip ve idare edebileceklerini göstermek.

Bu durum karşısında seminer ne kadar uzun zaman tahsis olunursa ele alınacak mevzuların daha serbest bir şekilde müzakeresinin mümkün olacağı kendiliğinden meydana çıkar. Bununla beraber, seçilen mevzuların istenen şekilde ele alınabilmesi, bilhassa bu çalışmalar esnasında sendika liderleri terbiyesinin ehemmiyetinin belirtilmesi bakımından seminer çalışmalarına tahsis olunan günlerin her dakikasının ayrı ayrı kıymetlendirilmesi icabetmektedir.

2 — Mamafih Panel’in bahis mevzuu edeceği meseleler, bir gün evvel, yani seminer bitimi ile Panel başlangıcı arasında müdaviimlerden sorulup alınmış olduğu için hocalar heyeti ile seminer müdaviimleri arasında süaller ve meseleler bakımından fikri bir bağlılık kurulmuş demektir.

Böyle bir toplantı 1961 şubatı sonunda Adana'da tertip edilen seminer sonunda 2 Mart 1961 günü yapılmıştır. Panel'e Seminer müdavimlerinden toplanan 12 mesele getirilmiş olup başlıcaları şu üç grupta toplanmıştır:

- 1 — Umumiyetle Türk Sendikacılığına ve gelişme şartlarına dair (4);
- 2 — Prodüktivite ile alakalı meselelere dair (6);
- 3 — Sınai müesseselerde insanlararası münasebetlere dair (2);

Son gruba ait iki mesele Seminer müdavimlerince şu şekilde formülellenmiştir:

- 1 — Türkiye'de beşerî münasebetler ne durumda? Bu durum arzu edilen şekilde mi? Değilse çare ve tedbirler?
- 2 — Sınai işyerlerimizde işçi ve işveren karşılıklı münasebetleri bahsinde işverenler ve işçiler ne gibi vasıflarla mücehhez olmalıdırlar?

Bu iki mesele etrafında tarafımızdan yapılan izahların özü şöylece belirtilmiştir:

1 — Türkiye'de bir inceleme konusu olacak herhangi bir "Münasebet", yani sınai işyerindeki işveren ve işalan münasebeti yoktur. Mafih Seminare devam eden, İş ve İşçi Bulma, İşçi Sigortaları, Çalışma Teşkilâtı Müdürleri olan sizler bu mesele üzerinde daha çok durabilir ve bize müşahadelerinize ait bilgiler, misâller, malzemeler verebilirsiniz. Her halde "kendiliğinden", "iyi", "insani" hareket eden birçok işveren tiplerinin bulunduğu, keza yine "kendiliğinden" çalıştığı yerin, kendisine çalışma imkânı veren işyerinin kadriyi bilen, bu arada zamanla ilerleyen ve takdir edilen işçilerin mevcut olduğu şüphesizdir. Zamanımızın "Teori" haline gelen "Beşerî Münasebet Prensipleri"nden habersiz, fakat "kendiliğinden", "insiyaki olarak", bir kelime ile kâmil ve olgun bir "insan" olarak davranan nice işverenler ve işçiler vardır! Geçen ay bu seminere benzer bir seminer Ankara'da yapılırken bazı meslekdaşlarımız Manisa'da "Hasan Koca" adlı bir işverenden bahsetmişlerdi: Anlattıkları, bir kültür filmi mevzuu olmağa değer. Sizlerin de çevrenize ait bu çeşit müşahadelerinizin bulunduğu şüphesizdir. Anlatılan teorileri, bu gibi yerli, müşahhas misâllerle bezemek, idare edeceğiniz A seminerleri için çok faydalı olacak, hattâ bu şekilde bezenmiş ders notlarınız akademisyenlerin de öğretim faaliyetinde kullanılabilecektir.

Son ay zarfında memleketimizin “İşyerlerindeki karşılıklı münasebetler” için bir hareket görüldü: Gazete sahipleriyle basın mensupları arasındaki münasebetleri düzenleme. Fakat bu düzen bahis konusu olan “Münasebet Teorisi”nin ruhuna uygun değildir. Zira bu, “yukarıdan”, “tepeden” inme bir tedbir ile tesis edilen bir münasebettir. Bununla beraber memleketimizin şartlarına yabancı olmıyan bir tedbirdir! Gazete sahibi gibi en münevver bir işveren tipi, bu münasebeti “kanundan” çok evvel tesis eylemeli idi. Örf, âdet halinde “Gazete içi insanlar ve zümreler arası münasebet” ağı kurulmalı, kanun nihayet “olan”ı tesbit eylemeli idi. Fakat bizde bütün “örf ve âdet” yaratma durumu, umumidir. Belki de “kanun” larımızın sathî kalışı, uzvi olmaması bundandır.

Son olarak şunu söylemek mümkündür. Eğer, çeşitli işyerlerinin işverenleri, bu gibi münasebetleri “kendiliğinden” tesise koyulmazlar, hususi müşavir olarak sosyolog, iktisatçı, içtimâî siyasetçiler eliyle kolektif işçi şuurunda “Bizim işyerimiz!” duygu ve düşüncesini yaratmağa çalışmazlarsa... bu kanunun benzerlerine ileride intizar etmek lâzım gelir.

2 — İkinci mesele, içtimâî politikadan ziyade sosyal ahlâkî alâkadar eder. Son ders Sanayide İnsanlar ve Zümrelerarası Münasebetlere ait derslerimiz esnasında pozitivizm kurucusu Comte’a izafetle anlattığımız teori ideale nisbeten yakın münasebet şekillerinin teessüs edeceği işyerinin iki zümresinde, yâni işveren ve işçilerin arasında aranan vasıfların fazlası ile aydınlatır. Bu nokta büyük ölçüde bir sosyal problem olup yalnız sınaî işyerine ait değildir. Bütün cemiyet müesseseleri bu zaviyeden ele alınmalıdır. Felsefî kültürle ilgisi olan arkadaşlar için burada zengin bir okuma ve düşünme sahası mevcuttur. Teknik mahiyetteki içtimâî politika bilgisi, yalnız başına bu işin zeminini hazırlamağa kâfi değildir.

DOĞUMUNUN 400. SENESİ HER TARAFTA YÂDEDİLEN

François Bacon

HAYATI ve ESERLERİ

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Grev Hakkı

— Bir Perdelik Mesleki Temsil —

Sahne: Çalışma Vekâleti Çalışma Umum Müdürlük Odası — Bir masa etrafında hazırlanmış sandalyeler — Çalışma Umum Müdürü kendi masasında — Kapı vurulur:

Çalışma Umum Müdürü: — Giriniz! (Araştırma Kurulu Reisi girer).

Umum Müdür: — Buyurun efendim. (Otururlar).

Umum Müdür: — Sizi, çok enteresan olacağını düşündüğüm bir konuşma için rahatsız ettim. Bir kaç dakika sonra işçi, işveren konfederasyonları mensupları gelecekler. Matbuatı bu sırada fazlasıyla işgal eden grev hakkı elde etme işi için...

Kurul Reisi: — Odalarımıza kapanmışsınız, kitaplar ve kanunlar içine gömülmüşsünüz. Doğrusu çok iyi. Biraz da realite ile temas edelim. Hem işçilerimizle, işverenlerimizle tanışmağa da vesile olur... İltifatınıza teşekkürler...

— Bu sırada kapı vurulur —

Umum Müdür: — Giriniz!

(İşverenler Sendikası, Türk-İş temsilcileri, Türk-İş'in içtimai politika müşaviri içeri girer. Umum Müdür ve Kurul Reisi yerlerinden kalkarlar, masaya doğru hep beraber yürürler).

Umum Müdür — Tam da dakikasında geldiniz!

Türk-İş Reisi — Vaktinizin kıymetini biliriz!

Umum Müdür — Kahve, çay...

Misafirler — Zahmet olmazsa çay. (Çaylar gelir, sigaralar yakılır, konuşma başlar).

Umum Müdür — Demek ki hazırladığımız yeni iş kanunu projesindeki grev maddesi hakkında konuşacağız! Pek güzel! Vekâlet Araştırma Kurulu Reisini de dâvet ettim. (Umum Müdür takdim eder) Kendileri konuşmalarımızdan elde edilecek neticeleri yeni İş Kanununu hazırlayan komisyona ulaştıracaklar.

Türk-İş Reisi — Dâvet ve alâkanıza teşekkür ederiz. Projenizi id-

re heyetimizde inceledik. Proje işyerlerini umumiyetle ikiye ayırıyor. Birinde işveren Devlettir. Bunlar âmme servisleri. Ötekisinde işveren hususi teşebbüs sahipleridir. Proje, bildiğiniz gibi, birinci işyerleri için grev kapısını tamamiyle kapıyor. Hususi işyerleri için oldukça ağır kayıt ve şartlarla işçilere grev hakkı verilecektir. Daha doğrusu verilecek gibi. Zira projede pek sarahat yok.

Müşavir — Müsaade ederseniz ben de düşündüğümü söyleyeyim. Projenin yaptığı bu tefrik hiç bir ilmi esasa dayanmıyor. Hür dünyanın içtimai politika prensiplerine tamamiyle yabancı. Memleketimiz ya hür dünya kadrosu içindedir, yahut değildir. Kanaatimce projeyi hazırlayan heyetin bu hususta aydın bir fikir sahibi olması lâzım.

Kurul Reisi — Acaba kendi işlerimizi düşünürken mutlaka hür olan veya olmıyan iki dünyaya mı tâbi olacağız? Bence biz bize benzeriz. Projenin ilk taslağını komisyondan evvel kurulumuz hazırladı. Arkadaşlar ilk önce cemiyet yapımızı göz önüne aldılar. Hattâ kurul âzalanından bazıları hususi teşebbüs sektöründe de işçilere grev hakkının verilmesine aleyhdar.

Türk-İş Reisi — Yâni her iki sektörde, öyle mi?

Kurul Reisi — Evet! Her ikisinde. Zira konuşmaların neticesine göre resmî sektör gibi hususi teşebbüs bölümünde de her hangi bir grev hareketi hem işçilerimiz, hem de dolayısıyla memleket ekonomisi için çok zararlı neticeler verebilir. Uzun müzakereler sonunda bir kısım hususi teşebbüslerde tecrübe olsun diye grev hakkını işçilerimize vermediği düşündük. İşçi arkadaşlarımız şuna emin olsunlar ki proje ciddi araştırmaların mahsulüdür.

Türk-İş Reisi — İş ve işçi meseleleri ile alâkalı sosyal ilimlere hürmetimiz vardır. Bundan dolayıdır ki çevrelerimizin ilim adamlarıyla da imâ temas halindeyiz. Konfederasyonumuza dahil sendikaların bulunduğu yerlerde yüksek öğretim müesseselerimizde çalışan Hukukçu, içtimaiyatçı, sosyal siyasetçi ilim adamlarını sendikalarımıza çağırınız, konuşmalarını, öğütlerini dinleriz. Hattâ bir kaç sene evvel İstanbul Üniversitesine bağlı “İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü” ile birleşerek fabrikalarda konferanslar bile tertip ettik.

Umum Müdür — Şu meşhur konferanslar mı? Hani “Zafer” başmuharriri çirkin iftiralarda bile bulunmuş, radyo spikerleri hücum etmiş, bir Çalışma Bakanı işe karışmış idi...

• Müşavir — Evet efendim! İsmail İnönü'nün adı geçen hâdiseler...

Türk-İş Reisi — Yazık ki, bu güzel, faydalı konferanslar zamanın Çalışma Bakanı tarafından baltalandı. Fakat biz yılmadık, yine çalışmamıza devam ediyoruz. 1947 den çok önce memleketimizde bulunan bir Alman sosyal siyasetçisi, Prof. Kessler, âdeta gayn resmi müşavirimizdi. Her meseleyi ona ve arkadaşlarına danışardık. Demek istediğim şu: Araştırma Kurulu Reisinin mütalâalarına yabancı değiliz. Yalnız ilmi düşünceler her memleket için aynı olmasa gerek. Muhtelif memleketlerin iktisadi durum, kültür seviyesi ve an'ane bakımlarından hususiyetleri bulunsa bile temel prensipler itibariyle müşterek düsturların bulunduğu, meselâ anayasalarda muhtelif hak ve hürriyetlerin tesbit edildiği, çalışma ve grev haklarının da bu meyanda bulunduğu şüphesizdir o halde...

Umum Müdür — Çok doğru ve pek mantıklı olan düşüncelerinizden dolayı sizleri tebrik etmek isterim. Ancak, Araştırma Kurulu Reisinin ifadesinde de bir hakikat payı bulunduğunu kabul etmeli. Memleket şartları bazan prensipleri tâdil eder. Meselâ mutlak grev hakkının işçilerimize tanındığını kabul ediniz. İşveren Devlet ise, Devlet işçinin arzusunu tatmin için âmme hizmetlerinin duraklamasına nasıl razı olabilir? Hattâ demokrasi icabı işçilere grev hakkının verilmesinin nasıl zararlı olduğunu bununla halka anlatmak ister. Eğer işyeri hususi teşebbüse aitse, kapitalist, işyerini günlerce ve haftalarca kapalı tutabilir, yâni dayanır. Ya işçiler...

İşçi Mümessili — Biz de dayanabiliriz.

Umum Müdür — İşte bu pek kolay değil! Acaba sendikalarımız grev yapan âzalarını kaç saat besleyebilir? Sonra grev neticesinde tekrar açılacak işyeri faaliyetini azaltır, maksatlı veya maksatsız olarak bir kısım işçiyi çıkarırsa işe alınmayan işçilerin durumu ne olur? Grevin sonunda hedefine vâsıl olması veya olmamasını bir tarafa bırakıyorum. Zira patronun davranışı her iki takdirde de aynıdır.

Müşavir — Müsaade ederseniz ben de işçi konfederasyonunun müşaviri olarak fikrimi söyleyeyim. Ben bu müşavirlik vazifesi dışında sizinle aynı durumdayım, yâni işçi zümresine dahil bulunuyorum. Bizler zannediyoruz ki yeni iş kanunu işçilere grev hakkını tanırsa işçiler derhal bu hakkı, hem de gelişigüzel kullanacaklar. Bence aslâ!

İşçi Mümessili — Reisiniz ve müşavirimiz de hatırlarlar belki. Ge-

çen sene federasyonlardan birinin kongresinde bu mesele konuşulmuştu. Değerli bir sendikacı, Ali Yılmaz itirazlara şu mânalı ve nükteli soru ile cevap vermişti: — Medeni Kanunda boşanma hakkı var diye bütün vatandaşlar rastgele bu hakkı kullanıyorlar mı?

Müşavir — Arkadaşımızın bu mukayesesi pek mânalı doğrusu! Müsaadenizle size ben de bu nev’iden bir sual sormak isterim. İktisat Fakültesini bitireli onbeş yıl oluyor. İlk beş yılı bir kremit fabrikatörünün yanında vergi işlerine bakmakla geçirdim. Sonra konfederasyonun müşavirliğini kabul ettim. On senelik çalışmalarından aldığım intiba şu ki, Türk işçisi tasavvur edemeyeceğimiz kadar uzak görüşlüdür, çok hesaplıdır. Bazı iş ihtilaflarında mütalâamızı alırlar. Şu meselede ihtilaf çıkarılmasını, şu meselede ihtilafa yer olmadığını ve işverenin ilk mütalâalarının doğru olduğunu söylediğim zaman derhal kabullenirler. Demek istiyorum ki, bu işlerde ihtisas sahibi olanlara saygı gösterirler. Grev hakkının kullanılması da aynı... Belki de hiç kullanılmaz. Fakat bir defa verilmeli... verilmedikçe...

Türk-İş Reisi — Nitekim bu gaye ile bir tâlimatnâme hazırladık değil mi müşavir bey?

Müşavir — Evet, evet!.. Onu hatırlıyamadım. Bu tâlimatnâme, yapılacak greve ait her hususu tanzim edecek ve meselâ grev kararının verilmesi işinde sendikaların hukuk müşavirleri ve eğer varsa mâli, iktisadî ve içtimai politika müşavirleri söz ve rey hakkına sahip olacak, böylece ilmin ışığı altında adalet aranacak...

İşveren Temsilcisi — Müşavir arkadaşımızın izahını pek tatmin edici buldum. Ancak işçiye grev hürriyeti verilmesi, işverene lokavt hakkı ile atbaşı gider. Ya her iki tarafa davranış hürriyeti, yahut âmme menfaati ve memleket ekonomisi nâmına hürriyetin bu günkü İş Kanununda olduğu gibi kısılması. İşçi konfederasyonu müşavirlerinin de kabul edecekleri bir grev kararının biz işverenlerden ziyade işçilerimizin mesleki menfaatleri üzerindeki menfi tesirlerini uzun uzun düşünmek lâzım. Bundan yirmi yıl evvel ben de bir işyerinde işçi idim. Her iki tarafın ruh halini pek iyi bilirim. Gençlik devresinin yirmi yılını tabii ışıktan mahrum yerlerde müretteplikle geçirdim. Bu yüzden şçilerimizin sosyal durumlarına vukufum vardır. Sonra sendika işlerine karşı alâkaları da çok kuvvetli değildir. Bizim işyerinde çalışan işçilerden hiç biri gönül nzası ile âidatlarını sendikalara vermezler. Fakat bz, sendikanın müracaatı üzerine toptan kesip her ay sonunda sendikalara veriyoruz da kasalarının beş on kuruş bulunuyor. Aksi takdirde...

İşçi Mümessili — (*Bütün toplantı âzalarına bakarak*) Beyefendi-yi ben pek iyi tanırım. On yıl kadar evvel Babiâli'de bir matbaa işçisiydi..

İşveren Temsilcisi — (*Devamla*) Evet, evet!.. Siz de yâni karşımızdaki dokumacı atelyesinde idiniz değil mi? Sonradan kader ve talih beni bu gün sahibi olduğum ve 50 işçisi bulunan “Uğur Matbaası” sahibi bir işveren yaptı. Allaha bin şükür... Bu nimetin ve işçilerimizin kadrini bilenlerdenim. Hikâyesi uzundur... İşçilikten işverenliğe nasıl geçtiğimi sendikanızda size anlatırım sonra..

Umum Müdür (*Türk-İş Reisine dönerek*) — Böyle bir sohbe bizi de dâvet eder misiniz?

Türk-İş Reisi — Tabii, tabii efendim. Çok faydalı bir düşünce doğrusu. Gerçekten eski işçi arkadaşınızdan, yeni işveren temsilcisin-den sözünü ettiği sendika hep şükranla bahseder. Çok muhtemel ki, böyle bir işveren ve onun gibi olan işverenler yanındaki işçiler, Yeni İş Kanununun bizlere vereceği grev hakkını aslâ kullanmasınlar. Nitekim işittiklerimize göre İsviçre ve İsveç'de grev hürriyeti, keza lokavt hürriyeti, sadece kanun sahifesinde ölü bir halde bulunuyormuş. Fakat yine de bulunuyor.

Müşavir (*Türk-İş Reisinin sözünü keserek*) — Hayır sayın Reis.. Hakikatta ölü değil. Zahirde ölü, gerçekte canlı ve yol gösterici. Kanun metninde grev hakkı bulunduğu için grev yapılmıyor. İşveren daima grev ihtimali karşısında...

Türk-İş Reisi (*devamla*) — Çok doğru! Söz gelişi öyle dedim. Tatbik edilmediği için.. Müşavir arkadaşımızın dediği gibi grev hürriyetinin bir kanun maddesinde yazılı bulunması lâzım ve zaruri. Evvelki sene bir A tipi seminerinde başka memleketlerin sendikalarını anlatan bir ecnebi de işaret etmişti. Yazılı olmıyan hürriyet hakkı, o hakka karşı çok daha şiddetli temayül yaratır. Memnû olan şeyler insanları daha çok rahatsız eder. Bu itibarla bir defa grev hakkına sahip olmalıyız. Tatbikatında müşavir arkadaşın çok güzel dediği gibi biz işçilere itimat etmeli. Biz de Türk ekonomisinin menfaatlerini idrak ederiz. En az işveren ve Çalışma Vekâleti memurları kadar...

Müşavir — Sırası gelmiş iken söyliyeyim. İşçi Sendikaları Konfederasyonu grev hakkını isterken tahkim müessesesinin de takviye edilmesini ısrarla talep ediyor. Yeni İş Kanununu hazırlayan komisyon bizim bu arzularımıza her halde anlayış gösterecektir. Hem grev hakkı hürriyeti elde etmek, hem de hakem heyetleri işine ehemmiyet ver-

mek ilk bakışta tuhaf görünecek. Zira grev hakkı elde edildikten sonra hakm kurullarının ne ehemmiyeti kalır diye akla bir düşünce gelebilir. Fakat mesele öyle değil. Bizim komisyona sunduğumuz rapordan çıkan neticeye göre gelecekte belki bütün iş ihtilafları hakem heyetleriyle halledilecek ve grev yolu aslâ kullanılmıyacak.

Türk-İş Reisi — Yalnız bir şartla: Tahkim müessesesi kuvvetlendirilmeli, çabuklaştırılmalı, işçi efkârını ve dolayısıyla işveren menfaatini tatmin edici neticelere hemen varabilmeli. Yoksa bu günkü hakem kurulları makenizması gibi tembel, tesirsiz ve sürüncemeli değil...

Umum Müdür — Pek doğru! Konuşmalardan son derece istifade ediyorum. Yalnız Türk işçi sendikacılığı bir ihtilaf ânında işçinin taleplerini kabul etmemekte ısrar eden bir işveren karşısında, hattâ Devlet işletmeleri işçilerine de grev hakkı verilmesi takdirinde, bizzat Devlet karşısında derhal grev silâhını kullanırsa ve hissiyatına mağlup olursa... Bilirsiniz, psikoloji ve sosyoloji âlimleri bir "kitle ruhu", "kalabalık ruhu", "kollektif ruh" dan bahsediyorlar. Bazan insan yığınları, fertlerde bulunmıyan taşkın bir kudrete, sürükleyici bir tesire sahiptirler. O zaman işçi zümrelerinin başındaki sendikacılar da ferdi şuurlarını kullanamazlar, sürüklenirler. Neticede devlet nizamını altüst eden hareketler meydana gelebilir ve bundan sendikacılar da şikâyetle başlarlar. Bu gibi halleri hesaba katmak hususunda bir Çalışma Vekâleti olarak dikkatli olmamız lüzumunu sizler de kabul edersiniz zannedirim.

Türk-İş Reisi Müşavir ve işçi temsilcileri hep beraberce) — Şüphesiz, gayet tabii...

Umum Müdür (devamlı) — Biz idareciler, her halde işçiler ve işverenlere nisbetle çok daha tarafsız bir durumdayız. Bir vatandaş olarak grev ve lokavt haklarını biz de isteriz. Lâkin başında bulunduğumuz Devlet ve hükûmet işleri bakımından vaziyet başka. Ben daha ileri gideceğim: Siz işçiler grev isterken biz memurlar neden bu hakkı kullanmıyalım? Nitekim hür dünyanın bazı yerlerinde memurların sendika kurma ve grevden faydalanma hakları tanınmamıştır. Bizde ise yasak. Olsa olsa niheyat yardımlaşma dernekleri kurabiliriz. Yâni çay vermek, seyahat tertip etmek gibi hayır işleri için. Yoksa maaş, ücret, çalışma müddeti gibi sendikal dâvalar için ağız açamayız. Yalnız ferdi olarak alâkalı makamlara derdlerimizi anlatmak, bazı hallerde Devlet Şurasına başvurmakla kalıyoruz.

Kurul Reisi — Müdür beyin söylediklerine ilâve edilecek bir taraf yok. Aslında biz memurlar da sizler gibi işçi değil miyiz? Diğer taraftan yeni proje yalnız devlet işletmeleri işçilerine grev hakkı tanımayacak. Fakat hususî teşebbüs kesimi için bu hak kabul olunuyor. Bençe proje komisyonunun bu düşüncesini işçi ve işveren konfederasyonları olarak desteklerseniz hayırlı olur.

Müşavir — İşçi bakımından ücretin hususî elden veya iktisadî devlet teşekkülünün kasasından alınmasında bir fark yok. Dâvayı tersine çevirmek, yâni hususî teşebbüste grevi men etmek, iktisadî devlet işletmelerinde kabul etmek belki daha yerinde olur. Zira hususî müteşebbis ekseriya ücret piyasasını tâkip eder ve aralarından insafî ve idrakli olanlar ücret artırma taleplerini memnuniyetle kabul eder. Lâkin devlet öyle değil. Onun elinde başka silâhlar da var. Meselâ âme menfaati, memleket ekonomisi.. gibi. Amma yukarı kademedeki memurlar için bu silâh kullanılmaz ve yüksek ücretler ödenir ve sık sık artırılır. Bir iktisatçı ve bir iktisadî politikacı olarak işçilerimizin aklına pek gelmiyen bu hususu da beyan etmeyi vicdânî bir vazife sayarım. Hele sendikaların bir malî müşaviri olur, bu müşavir bazı işletmelerin hesaplarını inceleme hakkına sahip olursa...

Türk-İş Reisi — Bana ve mensup olduğum federasyona göre de yeni kanun işyerleri için hiç bir ayırma yapmamalı ve mutlak bir grev hakkı tanınmalı. Hem sonra (*Amme Müessesesi*) sözü de çok su götürür kaypak bir tabir olsa gerek. Meselâ bu gün mensucat sanayii Devletin basın işi ise hususî teşebbüs elinde. Bunlardan hangisi daha çok halk menfaatine yakın?

Umum Müdür — Türk-İş Reisinin bu süali bana on sene evvelki bir Avrupa seyahatimi hatırlattı. Bulduğum şehirde “Gazete İşçileri Sendikası” grev halinde idi. Şehir iki gün ancak dayanabildi. Gazetesizlik ekmeksizlik kadar ehemmiyetli. Bütün şehir halkı âdeta, gazete işverenlerini, patronları tazyik ediyordu. Nihayet, gazete idarehanelerinin önü nerde ise fırınların önüne dönmüştü...

Kurul Reisi — İnsanlar için bazan yapma ihtiyaçlar, tabii olanlar kadar bir ihtiyaç. Hele okumak, bilhassa gazete okumak bugünkü cemiyetlerde o kadar tabii bir ihtiyaç olmuş ki...

Türk-İş Reisi — (*Devamlı*) Bir noktayı sormak isterim: Mühim bir gazetenin bir ay kapalı kalması mı, yoksa bir lâstik fabrikasının faaliyetini bir ay için tatil etmesi mi ehemmiyetli? Gazete işçilerinin gre-

vinden dolayı mektep kadar mühim olan matbuat hayatı durabilir. Lâkin bir ay kapalı kalan bir iktisadi devlet müessesesi tekstil fabrikası hangi âmme ve halk menfaatini temsil eder? Ancak milli müdafaaya, münakaleye ait bazı sanayi müesseseleri için âmme menfaati mülâhazası hakikaten akla gelir ve gelmelidir. Nitekim bizim tasarladığımız grev tâlimatnâmesinde bu nev'iden milli sanayi müesseselerinde grevi fiili olarak imkânsız hale sokmak tarafdarıyız.

İşçi Mümessili — Reisimiz biz işçilerin düşündüklerini çok iyi anlatıyor. Bir kaç sene önce bazı yüksek memurların, hattâ bir Bakanın iftirasına uğramış işçilerden olduğum için çok dertliyim doğrusu! Vatan hizmetinin değerini biz işçiler, yâni dün Orduda bir Mehmetçik gibi çalışmış, dedeleri, babaları içinde bir çok şehitler ve gaziler bulunan vatan-daşlar, en azından diğer vatandaşlar kadar takdir ederiz.

Türk-İş Reisi (Tekrar söz alarak) — Her halde yeni kanun bence, sinai müesseseler itibariyle hiç bir tefrik yapmamalı. Eğer tecrübeler bizim aldandığımızı göstermeğe başlarsa kanun yapanlar ne diye duruyor? Derhal bir tâdil işine girişirler ve biz işçilerin haksız olduğunu beyan ederler. O başka! Bir defa grev tecrübesine girişmeliyiz. Buna girişmedikçe hür dünyadan ayrı ve mahçup kalacağız, sendikacılığımız huzursuz yaşıyacak, dolayısıyla siyasi partiler de biz işçileri (Biz iktidara gelsek size grev hakkı tanıyacağız) diye avlıyacaklar. Âmme menfaatleri, memleket ekonomisi buna müsait değil) diye karaktersizlik göstermek mecburiyetinde kalacaklar... Son on beş yılda bunları gördük, siz de yaşadınız...

Müşavir — Reisimizin dokunduğu siyasi partiler dolayısı ile bir düşünce daha: İleride seçimle işbaşına gelecek partiyi ve hükûmeti beklemek, ondan sonra grev hakkını almak aslâ doğru olmaz. Milli Birlik K. ve Hükûmeti devrinde grevi ihtiva edecek kanun veya konular mutlaka çıkmalı, çıkarılmalı..

Umum Müdür — Bu gibi noktaları burada konuşmasak daha iyi olur. Biz sadece idare adamıyız. Konfederasyonlarınız isterse doğrudan doğruya M.B.H. ne ve M.B.K. ne başvursun...

Müşavir — Son sözümü söylüyeyim. Bir başka toplantıda tasarladığımız Grev Talimatnamesi üzerinde konuşabiliriz. O zaman ilmin, ve Türk işçi zümresine hâkim akliselimin bu işe nasıl istikamet vereceğini göreceksiniz. Eğer mümkün olursa biz bir defa da Yeni İş Kanununu hazırlayan komisyon huzuruna çıkartınız. Konuşma ve dertleşmeden zarar gelmez.

Umum Müdür — (Araştırma Kurulu Reisi ile fısıldaştıktan sonra)
Neden mümkün olmasın? Bir zemin hazırlayalım.

Türk - İş Reisi — Son ricam şu: Konuşmamızın öz kısmını Vekil Bey ile Komisyon Âzasına şimdiden ulaştırmanızı isteriz. Proje Millî Birlik Komitesine bir emrivâki halinde gitmesin. Sonra bir nokta daha: Müşavirimiz söyledi. Tekrar edeyim. Zira tekrar tekrar üzerinde durulacak bir nokta. Son otuz yıl, siyasi partilerin bu hususu tanzim içinde korkak ve çekingen olduklarını, işbaşına geçince sermaye sahibi zümrelerin belirli ve belirsiz tesiri altında kaldıklarını gösterdi. Bu itibarla grev meselesinin de, diğer bazı mühim memleket dâvaları gibi partiler fevkinde durumu olan M.B.K. nce gerek Anayasada, gerek ayrıca yapılacak İş Kanununda neticeye bağlanmasına Vekâlet olarak gayret etmenizi Konfederasyon namına rica etmek isterim.

(Heyet Çalışma Müdüründen müsaade alarak odayı terkeder. Oda da yalnız Umum Müdür ve Araştırma Kurulu Reisi kalır).

Kurul Reisi — Doğrusu Müdür Bey, ilk defa işçi temsilcileriyle temas ediyorum. Bu temas bana onbeş yıllık kısa bir mazisi bulunan sendikacılığımızın istikbali hakkında büyük ümitler veriyor.....

Umum Müdür — On beş yıllık sendikacılık, sadece sendikacılık değil, aynı zamanda bir mektep, bir yetişme ocağı da olmuştur. Sendikacılığın yanına ümitli gözlerle bakabiliriz!

(Kurul Reisi de odayı terkeder).

— S O N —

NOT :

Bu piyes 1961 yılı ilk aylarında Bursa, Adana ve Karabük İşçi Seminerlerinde işçiler tarafından temsil edilmiş, temsiller teyde alınmış, tekrarlar üzerinde "Auto-Critique : Kendi kendini tenkit" usulü kullanılmıştır.

27 Mayıs Hareketi ve Türk İşçi Sınıfı

Böyle bir başlık altında yapılacak konuşmanın önce çerçevesini çizmek lâzımdır. Zira başlık çok geniştir, üstelik aydın ve vazih da değildir.

27.Nisan.1960 ile 27.Mayıs.1960 arasında hazırlanan ihtilâlin Türk işçi sınıfıyla nasıl bir alâkası vardır? Her şeyden evvel şunu belirtelim ki, bu ihtilâl bir zümre, bir tabaka, bir sınıf ihtilâli olmayıp bütün bir milletin için için hazırlanan bir ân için bütün bir milleti kavrayan bir ihtilâl hareketidir.

Bununla beraber 27 Nisan 1960 dan önce hâdiseler takip edilirse cemiyette beliren siyasi, içtimai memnuniyetsizlikler içinde Türk işçisinin memnuniyetsizliği de hesaba katılabilir. Meselâ, sendikacılıkta gittikçe kısılan hürriyetler, kapatılan sendikalar, sendikalara nüfuz eden veya ettirilen “particilik” ler, nihayet kendisinden bir çok şeyler beklenen “Türk İşçi Konfederasyonu” olan “Türk-İş” i iktidardaki partinin hükmü altına alması, işçi sigortalı paralarının gaye dışı yerlere sarfedilmesi ve bundan dolayı her sene İşçi Sigortalar Kurumu “Genel Kurulu” nda işçilerin açık veya kapalı şikâyetleri... ilh. bir araya getirilirse, 27 Mayıs hareketi ile işçilerimiz arasında dolayısıyla bir bağlılık kurmak mümkündür ve kurulmalıdır.

Her iki siyasi partimizin 1950 den evvelki vaadleri içinde bulunan grev hakkı üzerinde 1950 den sonraki alâkasızlık ve işverenlerin arzularına boyun eğişin, işçileri ve sendikalarını ümitsizliğe düşürmüş olması da üzerinde durulacak mühim noktalardan birisi olsa gerektir.

Şimdi 27 Mayıs 1960 dan sonra Milli Birlik Hükümeti ile Türk sendikacılığın bütünü arasındaki münasebete gelelim.

Her şeyden evvel Milli Birlik idaresinin çekirdeğini teşkil edenlerin gazetelerde çıkan hayat ve hâl tercümesi hikâyeleri dikkati çekiyor. Hemen hepsi, Türk cemiyetinin işçi, köylü ve orta halli memur zümrelerinin çocuklandılar (Birinci nokta).

Milli Birlik temsilcileri, iş başına geçtikleri gündenberi memlekette “içtimai adalet prensibi” nden ilham alan beyanlarda bulunmaktadır. Grev hakkının verilmesi ve toprak dağıtımı, şimdiye kadar, yalnız işçilerin faydalandığı sosyal emniyet ve sağlık planının bütün millete

teşmil edilmesi, tababetin sosyalleştirilmesi vaadleri ve teşebbüsleri bu aradadır (İkinci nokta).

İş ve işçi hayatı ile yakın alâka ve derhal işçiyle ilgili kanunların islâhı, yenilerinin hazırlanması, bu arada nisbî de olsa grev hakkı verilmesi vaadi üzerinde durulması da ehemmiyetlidir (Üçüncü nokta).

Geçen devre esnasında işçi teşekkülleri çeşitli baskılara uğramış, bazı yerlerde sendikalar, federasyonlar kapatılmış, sendika içinde partizanlık yaratılmıştır. 27 Mayıs 1960, bunlara nihayet veriyor. Ayrıca Dünya Hür İşçi Sendikaları Birliğine Türk işçilerinin de katılması temin edilmiştir (Dördüncü nokta).

Hülâsa daha başka “nokta” ların bu bulnup gösterilmesi mümkündür. Bütün mesele gerek saydığımız noktaların, gerek akla gelecek diğerlerinin sadece va’d ve tasavvur halinde kalmaması için organizasyon olarak, içtimâî adalet dâvası olarak çalışmaktır.

Millî Birlik Komitesi çok samimi olarak vazifesinin muvakkat olduğunu ve meşrû, namuslu bir seçim ile iş başına geçecek bir hükûmete yerini bırakacağını yemin ederek ve and içerek her fırsatta beyan ediyor. Böyle bir beyan, Türk cemiyetinin son derece medenî, ileri ve demokrat vasıflar taşıdığını, Türk ordusunun yüksek bir ahlâk rehberliği yaptığını gösteriyor. Bundan sonraki iş, çeşitli sivil sınıflara, yâni işçilere, orta sınıflara (esnaf, zanaatkârlara), devlet hizmeti gören memurlara, müteşebbislere ve işverenlere, hülâsa hepimize düşüyor. Vazifemiz bir an evvel cemiyette dağınık, birbirinden habersiz fert ve tek kimseler olarak kalmamak ve “teşkilatlanmak” dır. Meb’uslar Meclisi yanında bir de “Ayân — Senato” denen ikinci bir meclis kurulacaktır. Bu meclise meslekî teşekküllerden, — yâni sendikalardan, barolardan... ilh. — temsilciler seçileceği ileri sürülüyor. Bu takdirde gerek mebuslar meclisine (Parlemantoya), gerek Ayân meclisine (Senatoya) bilgili ve ahlâklı işçi mümessillerini namzet gösterecek çok kuvvetli teşkilâta ihtiyacımız vardır.

Demek ki, 27 Mayıs 1960 hareketi ile Türk işçi sınıfı arasındaki münasebet meselesinde, işçilere ve teşkilatlarınıza düşen mühim vazifeler vardır. Sadece hak istemek, edebiyat konusu olan propagandalarla vakit geçirmek kâfi değildir. İş görmek, sağlam teşekküller vücude getirmek, teşekküllerin başına ve idare heyyetlerine “geveze”, “nabza göre şerbet verici”, “hoşa giden” insanları değil, liyâkath, karakterli, mukaddesata inanan ahlâklı insanları getirmek ve onları her türlü menfi propagandalara karşı desteklemek lâzımdır. Sunu da kat’i olarak bilmeliyiz ki, iyi, liyakatli insanlar, her yerde kendilerini ortaya atan gösteriş-

çiler değildirler, mütevazî ve sessiz kimselerdir. Onları her zümre ve san'at içinde aramak, bulmak ve teşkilat içinde çalışmalarını için ısrar etmek lâzımdır.

Görülüyor ki, 27 Mayıs İhtilâli ile Türk işçileri arasında ne gibi bir münasebetin bulunduğunu düşünürken neticede yine bize düşen mühim iş ve vazifelerle karşılaşılıyor ve Türk işçi sınıfının mes'uliyetinin arttığını görüyoruz.

MİLLÎ MÜCADELEDE

ERZURUM

İnkılâp tarihimizin mühim bir devresini ve Erzurum kongresini anlatan çok mühim kitap

Yazan :

Cevat Dursunoğlu

Fiyatı . 5 Lira

Derhal müracaat. Ödemeli gönderilir.

FAİK KAYALI :

İlkokul Müdürü, Sanyer - İstanbul

27 Mayıs 1960

VE

SOSYALİZM

Eğer 27.Mayıs.1960 tan bu güne kadar geçen altı ayın hâdiselerini, arzu ve temayüllerini aksettiren gazetelerin altı aylık kolleksiyonlarını kaşıtırsanız bu yarım yıllık matbuatı vasıflandıran karakterler arasında şunu da görürsünüz: — Sosyalizmden çok bahsedilmiş, “sosyalizasyon”, “millileştirme”, “devletleştirme”, “sosyalize etme” gibi mefhumlar üzerinde çok durulmuştur. İşte sendikacılığımızın hitabet konuları arasına girecek bir mevzu!

Memleketimizde sosyalizmin biri fikir, teori, yâni sadece kitaplarda ve mekteplerde, Fakülte veya Seminerlerde bahsi geçen bir mesele, diğeri dâva, tatbikat, partilerin ve “cemiyet”, “dernek” lerin nizamnamelerinde yer almış bir propaganda ve program konusu olmak üzere iki çeşit tarihçesi vardır.

Birinci tarihçe bizde XIX. asırla başlar ve bazı hukuk, iktisat hocalarının kitaplarında devam eder. Henüz halkımız bunlardan haberdar değildir. Fakat 1908 İkinci Meşrûtiyet İnkilabından sonra sosyalizm bazı mahdut çevrelerde halk arasına girmiş, partilerin, derneklerin, gazetelerin konusu olmuştur.

1908 - 1960 arasındaki bu ikinci devrenin de bazı tâli devreleri vardır. İlk zamanlarda 1908-1923 arasında “sosyalizm” tâbiri yerine ekseriya onun tam tercümesi sayılabilecek “İştirak”, yahut “İştirakiye”, yahut “İştirakçilik” kelimesi kullanıldı. 1923 den bu güne kadar ise “İştirak” yerine, “Sosyalizm” kelimesi geçmiş bulunmaktadır. 27 Mayıs 1960 dan sonra, bu günlerde sosyalizm konusu çok günlük oldu. Gazeteler bu günlük tarafı aksettiren yazılarla dolu. Eğer siyasi partilere müsaade edilirse belki zaten mevcut bir “Sosyalist Parti” ye ilâve olarak başka işçi partileri de kendilerini göstereceklerdir.

Şimdi şu nokta üzerinde duralım: — *Sosyalizm nedir? Sosyalist olan kimse ne düşünüyor?* Sosyalizm, umumiyetle cemiyette fertlerin başka fertleri kullanmağa yol açabilen bir mal, mülk, servet sahibi olmasını önlemeğe çalışan bir ictimai düşünce, iktisadî ve siyasi bir idare tarzıdır.

Bu tarifi biraz daha açmak icap ederse şu üç formül ile karşılaşırız:

1 — Sosyalizm, cemiyette fertlerin başka fertleri istismar eden mülk ve sermaye sahibi olmasını önliyen siyasi bir rejimdir;

Bu formülü daha çok kısaltırsanız (ferdi mülkiyeti ilga) prensibi-ne varılır.

II — Sosyalizm, cemiyette sınıf ve tabaka, zümre farklarını kaldıran müsavatsız bir rejimdir;

Bu formülü daha çok kısaltırsanız (sınıfsız cemiyeti tasavvuru) na varılır;

III — Sosyalizm, cemiyette bütün ekonomik faaliyeti Devlete ve Belediyelere, Nahiye (Commune) lerce idare edilmesini temin eden bir rejimdir;

Bu formülü daha çok kısaltırsanız (Devlet kapitalizmi, totaliter bir iktisadi devletçilik) düsturuna varılır.

Konuşmanın, münakaşanın devamı esnasında bu formüllerden her birinin lehinde, aleyhinde düşünceler ileri sürmeğe ve tatmin edici, nisbeten doğru düşüncelere varmağa çalışmak lâzımdır. Üzerinde durulacak düşünceler şunlardır:

1 — Zümre, tabaka, sınıf, mefhumlarında gizlenen, ve insan oğulları arasında oldum olasıya mevcut bulunan farklar kökünden kaldırılabilir mi?

Kaldınılırsa, yâni siyasi irade ve güç kullanarak bertaraf edilen, gelir ve refah farkları bir ânda tesviye olunursa, bir sosyal budama ameliyesine girilirse bir müddet sonra başka farklılıklar belirmez mi, belirmemesi için ne gibi tedbirlere başvurmali? Bu tedbirler nihayet siyasi taziyeler ve işkenceler ve zulümler halkınca — ki kalkması da mümkün olur mu? — insan tabiatında yerleşir mi?

2 — Tarih boyunca insanların karşılaştıkları sosyal fenalıklar hep “ferdi mülkiyet”, “şahsi teşebbüs” prensiplerinin devlet dışında gelişmesinden mi doğmuştur?

3 — Bütün istihsâl faaliyetlerini, iktisadiyatı (Devlet) e bağlamak, insanlığı saadete, müsavata, hürriyete, içtimai adalete, bir kelime ile sosyalizme götürür mü? Bütün iktisadi hayat tek elden, yâni Devletçe idare edilirse başka nev’i fenalıklar zuhur etmez mi? “Devlet” in sebeb olacağı fenalıkları önlemek nasıl mümkün olabilir?

Bugünkü toplantıda hep beraberce yukarıdaki üç formül ile bu üç sual üzerinde durulacak ve konuşma denemeleri bu konular üzerinde yapılacaktır.

HİTABET İÇİN NÜMUNELER : 3

Sendikal ve Patronal Teşkilâtların Verimlilik İşinde Yakınlaşmaları

— FRANSA BAKIMINDAN —

Sınai müesseselerdeki insanlar ve zümreler arası münasebetlerde başlıca iki tarafın bahis mevzuu olduğu şüphesizdir:

1 — İşçi Sendikaları, Federasyon ve Konfederasyonlar,

2 — İşveren Sendikaları, Federasyon ve Konfederasyonları,

Hür dünyada üçüncü tarafı teşkil edebilecek olan devlet'in biri kanun ve nizam koyucu sıfatı ile teşrii, diğeri devlet ve belediyeler tarafından işletilen işletmelerin sahibi sıfatı ile işverici olmak üzere iki rolü vardır. Bu ikinci rolü ifa eden devletin devletlik vasıflarından imkân nisbetinde sıyrılarak şahsi teşebbüs sektöründeki işveren psikolojisi ile davranması lüzumu aşikârdır. Bizim için üçüncü tarafı ikincinin kadrosuna sokmakta hiç bir mahzur yoktur.

İnsanlar ve zümrelerarası münasebetler ve alâkalar tesisi bahsinde birkaç tip davranış mümkündür:

1 — Patronal teşekküller rehberlik edebilir,

2 — Sendikal teşekküller rehberlik yapabilir,

3 — Belli şartlar altında münasebetler tesisi meyli ve cereyanı aynı anda iki tarafta görülebilir,

4 — Bu münasebetlere devlet önayak olabilir.

Bundan evvelki derslerimizde muhtelif memleketlere dair verdiğimiz bilgilere göre şu veya bu memleketi, şu veya bu tipe sokmak ve mukayeseli bir sınai sosyoloji denemesi yapmak mümkündür. Biz bu nümunede ikinci tipe misâl teşkil edecek bir hareketten bahsedeceğiz: *Fransa misâli*.

İkinci Dünya Harbinden çok sonralarına kadar Fransada patronal teşkilâtın sendikal organizasyonlarla işbirliği halinde P. ile meşgul olması adeta ütöpik sayılırdı. Fakat son on yılın Fransası gerek patronal ve sendikal cihazların işbirliği, gerek teori sahalarında Yeni Dünya ile atbaşı

duruma girmeye gayret etmektedir. Bu gayretin kısaca hikâyesi bizim için ders ve kuvvet verici olacaktır.

Fransa'da taraflar arasında münasebetlerin başlamasına önce bir seyahat, sonra da sendikal teşkilâtların teşebbüsü sebep olmuştur. Umumiyetle Fransız işçi sendikacılığı için üzerinde durulacak bir P. işi yokken 1946-1950 arasında derin bir zihniyet değişikliğine şahit oluyoruz. Şöyle ki, Amerikayı ziyaret eden Fransız işçileri, bu ziyaret sayesinde Amerika Sendikacılığının ileri adımlarını takip etmek fırsatını elde etmişler, bir teşkilât olarak görüş değiştirmişlerdir. O zamana kadar Fransız sendikacılığı için herhangi bir verimlilik meselesi yoktu. Zira bunun aptronlara ait ve işverenlerin menfaatini alâkadar eden bir husus olduğu telâkkisi mevcuttur. Zâhirde verimlilik işçi aleyhine neticelenir. Verimlilik işçinin daha çok çalışmasıyla elde edilmez mi? O halde işçi kendi aleyhine tecelli edecek bir hususla uğraşmamalıdır.

Bu yanlış düşünceye nihayet vermek için Fransada mevcut üç büyük işçi konfederasyonu birleşerek (P. araştırılması için sendika merkezi) adlı bir teşekkül meydana getirdiler¹. Biraz sonra buna (Fransız işverenler organizasyonu) da katıldı. Merkezin yapacağı şey verimliliğin işçiye daha fazla iş yükleme ile değil, aynı iş şartları iş müddeti içinde verimliliği artırma demek olduğunu sendikacılara anlatmaktı. Bunun için de işletmelerin iktisadi ve içtimai ilimlerden her hususta faydalanması lâzımdır.

Temelleri 1951 de atılan (Merkez) in telkinleri çok tesirli oldu. İşçi ve işveren teşkilâtları şu esaslarda birleştiler:

1) Bir milletin geliri toptan artarsa bundan bütün vatandaşlar, bilhassa işçi vatandaşlar daha faydalanır.

2) Aynı iş müddeti ve aynı iş şartları içinde işçiye fazla iş yüklemekten verimlilik elde etmek için işveren işletmedeki tekniği yenileştirmeli, modernleştirmelidir;

Bunun için uygun yatırım yapılır;

3) Herhangi bir işletmedeki çalışma cihazı alâkalı ihtisas sahipleri tarafından incelenir ve icap eden makineleştirmeye teşebbüs edilir;

4) İşçinin iş müddeti, iş şartları aynı kaldığı müddetçe yapılan yenilikler neticesi olarak verim artarsa bu artış derhal işçi ücretine tesir eder;

5) Verimlilik neticesinde esya, uuzlar, fiyatlar düşer ve işçinin istihlâk gücü daha çok artar.

Üç Fransız işçi konfederasyonunu işveren teşkilâtıyla takviye edilen bu “verimliliğin araştırılması için sendika merkezi” verimliliğin işçiye en çok fayda temin ettiği Amerikaya yetmiş işçi gönderdi. Bunlar avdetle Amerikada gördükleriyle kendi memleketlerindekiilerini mukayese ettiler. Konfederasyon raporlarına göre bu mukayeselerden şu neticeler elde edilmiştir:

1) Fransız tekniği bazı iş yerlerinden çok geridir,

2) Fransada verimliliğin elde edildiği yerlerde bu, işçinin hayatına hiçbir surette tesir etmez;

3) Bilâkis Fransada verimlilik işsizliğe meydana vermekte ve (tam istihdam) ı ârizaya uğratmaktadır,

Bu üç netice Amerikada tamamiyle aksidir:

1) Amerikada teknik her gün biraz daha modernleşiyor,

2) Her verimlilik derhal işçinin ücretine inikçs ediyor,

3) Verimlilik hiçbir işsizlik doğurmuyor. Bilâkis “Tam istihdam” ı garanti altına alıyor ve muhtemel işsizliklere karşı “işsizlik fonu” vücade getiriyor.

Amerikadan dönen Fransız işçileri Amerikan usulünü takip ederek seminerler tertip ettiler. Her hususî mesele için komiteler vücade getirdiler. Bunlardan bazıları:

1) Teknik ilerleme ve işsizlik,

2) Teknik ilerleme ve yatırım,

3) Verimlilik ve ücret artışı,

4) İş yerinde işçi ve işveren tesanüdü.

Müşterek çalışmalar için vakit vakit bir takım nümune iş yerleri seçildi. Seçilen teşebbüslerde toplanan komitelerin işveren ve işçi âzaları verimlilik hususundaki düşüncelerini karşılıklı olarak birbirlerine bildirirler. Herhangi bir fikir (Nümune-teşebbüs) içinde tatbik edilir ve verimli olursa o fikrin sahibi mükafatlandırılır. Bazan tatbik neticesinde iyi netice vermeyen fikirlerin sahiplerine de sırf bir fikir beyan ettiği, meseleye alâka gösterdiği ve zihni bir emek sarfeylediği için yine mükafatlandırılır. Ayrıca fikirlerinin güzel olduğu, fakat tatbikatta semere vermediği kendilerine ikna edici şekilde anlatılır.

Fransız tecrübesinin ışığı altında şöyle bir sual üzerinde durulabilir mi? — 1952 de kurulan Türk İşi Konfederasyonu acaba buna benzer bir “Merkez” kurabilir mi?

Görülüyor ki, klâsik sosyalizm ve gergin sınıf mücadeleleri yurdu olan Fransa'da birbirlerine yakınlaşmıyan iki taraf, P. endişesi ve bir yabancı memleketi ziyaretin intibalanı tesiri ile sendikal cephedeki bir kıvılcıktan neticesinde birbirine yaklaşmış, on yıl gibi kısa bir zaman zarfında çok ileri adımlar atılmıştır².

Aksiyon sahasındaki bu adımlar, bilgi müesseselerine derhal müessir oluyor ve meselâ edebî ve felsefî kültür müessesesi olan Paris Edebiyat Fakültesini bile bir "Çalışma Enstitüsü - Institut du Travail" kurmağa dâvet etmektedir³.

Bu suretle görülüyor ki, tefekkürle hareket, düşünce ile aksiyon Fransa'da ele vermiş bulunuyor. Aynı durumu memleketimizde de müşahade etmek temennisile konuşmamıza nihayet veriyoruz⁴.

1) Bu üç konfederasyon şu işaretlerle tanınır: F. O. (Force Ouvrière - İşçi Gücü), C. G. T. (Confédération Generale du travail - Umumi iş konfederasyonu) C. C. T. F. (Confédération chrétienne des travailleurs français - Fransız İşçileri Hristiyan Konfederasyonu).

1) Bk. R. Richard: Productivity and the Trad Unions in France (Fransa'da P. ve İşçi Sendikaları), 1953, B. İ. T. neşriyatı.

3) Fransa'da sosyoloji çevrelerinin sınıf sosyolojiye vermeğe başladıkları ehemmiyetin belirtileri için şu iki "Mecmua" takip edilmelidir: "Aeview Française de Sociologie".

4) Bu hitabet nümunesinde geçen P. işareti "Productivité - Produktivite, Verimlilik" e işarettir.

Prof. FINDIKOĞLUNUN BAZI ESERLERİ :

François Bacon

DOĞUMUNUN 400. YILDÖNÜMÜ MÜNASEBETİLE

Fiyatı 4 Lira

İNGİLİZ SENDİKACILARINDAN:

A. BEVAN

Seminerimizin yapıldığı bugünlerde bir İngiliz sendikacısı vefat etti: A. Bevan.

Kendisi zamanımızın mühim siyaset adamlarından idi. Bir seneberi hasta bulunuyordu. Hastalığı dolayısıyla bütün dünya matbuatı kendisinden sık sık bahsetti. Nihayet geçen ay öldü. Şimdi de arkasından birçok neşriyat yapılmaktadır.

Bevan, Kıbrıs meselesi münasebetiyle de bizi alâkadar etse gerektir. Kendisine göre Kıbrıs Yunanistana verilmelidir. Hattâ iki sene evvel İstanbul'a gelmiş, Türk gazetecileriyle görüşürken bu fikrini açıkça ve çekinmeden söylemiştir. Bu yüzden onu Türk dostu saymayanlar ve sevmiyenler vardır.

Biz burada Bevan'ı sendikacı tarafı ile tanıtmaya çalışacağız.

Bevan 1905 senesinde İngiltere'de Monouthshire eyaletine bağlı küçük bir kasabada doğdu. İlk tahsilini bir belediye mektebinde yaptı. Babası kömür madeni işçisi idi. Fazla okuyamazdı. Onüç yaşında hayata atıldı. O da babasının yolunu tutmuştu. Yalnız sıhhati müsait değildi. Bu yüzden kömür ocaklarında bir müddet çalıştıktan sonra ocak dışı işlerde çalıştırıldı.

İlk işçilik hayatında işçilerin dâvalarıyla alâkalandı. Derhal kömür işçileri sendikasına âza oldu. Bir müddet sonra 19 yaşında sendikanın başına geçti. Oradan federasyona atladı. 1921 de işsizlerin grevinde onu rehber olarak görmekteyiz.

Londra'da emekçilerin yüksek tahsil ihtiyacını karşılayacak bir kolej vardır. Bevan, sosyalizm ve sendikalizm dâvalarında fikirce kuvvetlenmek lüzumunu duydu ve bu koleje girdi. Koleji ikmâl ettikten ve kasabasına döndükten sonra *Tredegar* belediye âzası seçildi, oradan eyalet meclisine geçti.

İngiliz işçi hayatında 1926 senesi çok mühimdir: Birinci Dünya Harbi sonundaki büyük grev bu tarihte başlar. Grev ile alâkalı maden işçilerinin iş ihtilâflarını hal yolunda büyük gayretler sarfetmiş, mebus seçimlerine katılmış olan Bevan, 31 yaşında büyük bir ekseriyetle mebus seçil-

mişti. Bir sonraki seçimde bir çok işçi mebuslar seçimi kaybederken Bevan tekrar kazanmış, bu muvaffakiyeti 1935 seçimlerinde dahi muhafaza eylemişti.

Bir taraftan mebusluk yapan, mebusluğun işçi sınıfının hayat ve menfaatlerine ait mes'elelerine hasreden Bevan'ı öte taraftan sendika gazeteciliği sahasında görüyoruz. İngiliz gazeteleri içinde sendika meselelerine karşı alâkası ile tanınan "Tribune — Kürsü" gazetesinin baş muharrirliğini yapmaktadır.

Bu nev'iden faaliyeti 1945 senesine kadar devam etti. Karısı Jennie bu gün dahi aynı gazetenin yazı heyeti azüsündandır. Bevan gazetecilikten 1945 de ayrıldı. Zira bu tarihte mensup olduğu İşçi Partisinin — ki İngilizcede "İş Partisi — Labour Party" adıyla anılır — seçimde kazanması neticesinde iktidarı elde eden partinin kabinesinde kendisine sağlık vekâleti verilmişti. Yalnız İngiliz işçi sınıfının değil, bütün İngiliz halkının hayati menefeatı ile alâkalı iki işe artık kendisini verecektir. *Halk sağlığı, Mesken işi*. Bunun yanında İngilterenin eski (Fakirler Kanunu) yerine geçecek olan (İngiltere'nin Sosyal Hizmetler Servisi) ni kurdu. Kendi zamanında çıkan bu nev'iden yâni işçi ve halk hayırına yönelmiş kanunların sayısının 27 olması, hizmetinin ehemmiyetini, bir insanın bu fâni dünyada göreceği işin güzelliğini göstermeğe kâfidir.

1951 seçimlerinre İşçi Partisinin seçimi kaybetmesi ve muhalefete geçmesi üzerine Bevan, faaliyetini eksiltmiş değildir. İktidarda iken ne kadar tesirli ise, muhalefette iken de aynı derecede ve belki daha ziyade tesirli ve faaldir.

İngiltere'de asıl kabineden başka bir "gölge kabine" bulunduğunu, yâni muhalefette kalan partinin sanki bir gün iktidara gelirse asıl kabine haline sokacağı bir ihtiyat kabinenin mevcut olduğunu bilirsiniz. İşte iktidarı kaybeden işçi partisinin "gölge kabine" sinde Bevan muhtelif vazifeler almıştır. Son zamanlarda onun "gölge kabine dış işleri bakanı" olmasından bahseden Türk gazeteleri eğer 1950 seçimlerinde işçi partisi kazanırsa Kıbrıs işinde İngiltere'nin Yunanistan tarafını tutacağından endişe ile bahsetmişlerdi. Fakat 1959 da tekrar muhafazakârların üçüncü defa kazanmaları Kıbrıs'da ve Türkiye'de menuniyet uyandırmıştır.

A. Bevan, çok sert ve dinamik bir şahsiyettir. Bir aralık partiden çıkarıldığı görülmektedir. Parti içinde ikilik yarattığından şikâyet edilir. Nitekim ikinci Dünya Harbi esnasında ve sonraları diğer meşhur İngi-

liz Sendikacısı Bevin ile çatışmış, bundan (Mütedil İşçi Partisi Grubu) nu ifade eyliyen *Bevinizm* cereyanları çıkmıştır. Kendisinin 1960 da ölümünden sonra parti ve sendikacılar içinde aşırı, radikal, sola kayan işçi partisi kanadını kimin temsil edeceği henüz bilinmemektedir.

Hülâsa Bevan, çekirdekten ve meslekten yetişmiş bir sendikacı — politikacıdır. Politika onun nazarında sendikacılık için daima bir vasıta-dır. Bütün hayatı bu gaye uğruna sarfedilmiş emek, gayret ve feragatle-rin hülâsasıdır. Şimdi dünya matbuatı onun hayatından, çalışmalarından yalnız işçi zümresine değil, bütün insanlığa karşı ifa ettiği hizmetlerden şükranla bahsediyorlar.

Türkiye’de Türk işçiler için tertip edilen bir seminerde ondan bah-setmek, terbiye ve taklit bakımından çok yerindedir. Türk işçi sınıfının yetişme ve yetiştirilmesine bir çok garb sendikacıları gibi Bevan’ın hu-susî, meslekî, resmî hayatı ile alâkadarlık insana ruh ve fikir kuvveti aşıl-ar. Hele bir işçi seminerinin “konuşma sanatı” ile alâkalı saatlerinde son derece muvaffakiyetli, tesirli bir hatip olduğu söylenen A. Bevan’ın adını sadece yâdetmek bile yetbiyevidir. Hitâbet ve hatiblik kuvveti, faz-la söz kalabalığı yapmamak şartıyla, sendikacılarımız için son derece lâzım bir kuvvettir. Sendikacılarımızın meslekî ve gerektiği zaman siyasi muvaffakiyetlerini temin eden sebeplerden birini ve belki en mühimle-lerinden birini de sendika meseleleri hakkında söz söyleme, konuşma-daki maharet teşkil etmiştir.

Kendisini hayır ile anarken Türkiyemizde de kendi ölçümüzde Be-vin’lerle, Bevan’ların yetişmesini temenni edelim.

MESLEK

Türkiye’de tek ve biricik meslekî teşekküller gazetesi

Sendikâlardan, kooperatiflerden, siyasi partilerden, her türlü meslek teşkilâtından, meslek ahlâkı meselelerinden bahseder.

Eski seri : 1 - 40 (1925 - mevcudu yoktur).

Yeni seri : 1 - 90 (1950 - 1961)

Kolleksiyon tenzilâtla 25 lira karşılığında hemen gönderilir.

Yıllık Abone : 5 lira

Bedelsiz nümune nüsha isteyiniz.

Meslek Gazetesi : Erenköy - İstanbul

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranney.org>